

MÜASİR ƏDƏBİ PROSES VƏ ƏDƏBİ TƏNQİD

Görkəmli şair, tanınmış ədəbiyyatşünas, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar mədəniyyət işçisi, filologiya elmləri doktoru, professor Rafiq Yusifoğlu çox zəhmətkeş qələm sahiblərimizdən biridir. Onun bu yaxınlarda işıq üzü görmüş “Müasir ədəbi proses və ədəbi tənqid” mo-

noqrafiyası ədəbi prosesin mahiyyətini, onun nəzəri əsaslarını öyrəniş baxımından çox faydalı vəsaitdir. Müəllif Azərbaycan və rus dillərində yazılan nəzəri ədəbiyyata və ədəbi prosesin ən önəmli faktlarına istinadən problemin elmi şərhini verməyə çalışmış, nəticədə son dərəcə faydalı bir monoqrafiya meydana gəlmişdir.

Kitabda mühit və ədəbi prosesin, həyat həqiqəti ilə bədii həqiqətin qarşılıqlı dialektikası nəzərdən keçirilir, yaradıcılıq psixologiyasının, yaradıcılıq prosesinin mahiyyəti, onun mərhələləri elmi təhlil predmetinə çevrilir. Ədəbi prosesdə sənətkar şəxsiyyətinin rolu məsələsi də müəllifin diqqətindən yayınmır. O, Q.Markes, V.Teytelboum, Jül Vern, Q.Flober, U.Folkner, Xuan Rulfo, Jül Renar, T.Edison və baş-

qa dünya, eləcə də S.Rəhimov, İ.Əfəndiyev, N.Xəzri, Q.Qasımzadə kimi Azərbaycan yazıçılarının əsərlərinə, fikir və mülahizələrinə istinadən problemin mahiyyətini inandırıcı şəkildə açar bilər.

Ədəbi prosesdə varislilik prinsipinə xüsusi önəm verən Rafiq Yusifoğlu ədəbi prosesdə folklor, klassik və dünya ədəbiyyatından bəhrələnmə yollarını göstərir, fikirlərini əsaslandırmaq üçün ədəbi faktlara müraciət edir. Daha sonra o, ənənə və novatorluğun mahiyyətini izah edir, doğru nəticəyə gəlir ki, məzun və forma kimi ənənə və novatorluq da ayrılmazdır, bir-biri ilə qarşılıqlı dialektik vəhdətdədir. Ənənə novatorluğun bünövrəsi, postamenti, istinad nöqtəsidir. Ənənəyə söykənməyən novatorluq heç bir ədəbi uğurun təminatçısına çevrilə bilməz.

Ədəbiyyat nəzəriyyəsi və ədəbi prosesin, ədəbi proseslə ədəbi tənqidin qarşılıqlı dialektikasının şərhinə həsr olunan bölmələr də maraqla oxunur. Burada da müəllif ümumi fikir və mülahizələrdən qaçır, konkret faktlara istinadən elmi şərhə üstünlük verir, daha sonra icmal şəklində ədəbi tənqidin inkişaf yoluna nəzər salır.

Ədəbi prosesdə oxucu probleminin şərhə də Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında yenidir. Bu məsələ ilə bağlı müəllifin fikir və mülahizələri maraqlıdır.

Müəllif yazır ki, ədəbi prosesdə nəzərə alınması üçün mühüm tərəf var: yazıçı, tənqidçi, oxucu. Bu üç tərəfin bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqəsi ədəbi prosesin dəyərinə müəyyənləşdirən amillərdəndir.

Kitabda həmçinin bədii dil, ədəbi metod, fərdi yaradıcılıq üslubu, ədəbi prosesin formalaşmasında mətbuatın rolu, müasir poeziyada, nəsrə və dramaturgiyada sənətkarlıq axtarışları və s. bu kimi məsələlərdən də elmi şəkildə, inandırıcı arqumentlərlə söhbət açılır. Müasir publisistikanın, uşaq ədəbiyyatının mövzu və problematikası da diqqətdən qaçırılmaz. Ədəbiyyatşünaslıq elmimizin müasir durumu, inkişaf perspektivləri haqqında fikir və mülahizələr də maraqlıdır.

Kitabda həmçinin son illərdə keçirilən yaradıcılıq müşavirələrindən də söhbət açılır, ayrı-ayrı məruzələrin xülasəsi ədəbi prosesin ümumi mənzərəsini canlandırmaq missiyasını yerinə yetirir.

Bizə elə gəlir ki, tələbələr, magistrant və doktorantlar, eləcə də oxucular, ədəbiyyat həvəskarları Rafiq Yusifoğlunun “Müasir ədəbi proses və ədəbi tənqid” kitabından faydalana biləcəklər.

Günel ALMAZ,
AMEA Folklor İnstitutunun doktorantı.